

ADATVÉDELEM A KÖNYVELŐI GYAKORLATBAN II. – AZ ADATFELDOLGOZÓI SZERZŐDÉS: MIKOR KÖTELEZŐ, MIT KELL TARTALMAZNIA, ÉS MI A JOGSÉRTÉS KOCKÁZATA

Tisztelt Kollégák!

Júliusi hírlevelünkben az adatvédelem alapjait tekintettük át: tisztáztuk a GDPR legfontosabb fogalmait, és megvizsgáltuk azt, hogy a könyvelő mikor jár el adatkezelőként és mikor adatfeldolgozóként. Már akkor felhívtuk a figyelmet arra, hogy ahol a könyvelő adatfeldolgozóként jár el, ott a megbízóval kötelező írásbeli adatfeldolgozói szerződést kötni. Jelen hírlevelünkben ezt a szerződést mutatjuk be részletesen.

A téma azért kiemelten fontos, mivel az adatfeldolgozói szerződés hiánya az egyik leggyakoribb – de egyben legkönnyebben orvosolható – adatvédelmi hiányosság. Megléte nem pusztán formalitás: a GDPR kifejezetten előírja, és hiánya önmagában is bírsághozható jogsértés, függetlenül attól, hogy történt-e egyáltalán tényleges adatvédelmi incidens.

I. MIKOR KELL ADATFELDOLGOZÓI SZERZŐDÉST KÖTNI?

Ahogy az előző hírlevélben kifejtettük, a könyvelő tipikusan adatfeldolgozóként jár el akkor, amikor a megbízó (ügyfél) munkavállalóinak vagy üzleti partnereinek személyes adatait a megbízó nevében és utasításai szerint kezeli – így különösen a bérszámfejtés, a járulékebevételek, valamint a munkaügyi nyilvántartások vezetése során. Ilyenkor **az adatkezelő a megbízó, a könyvelő pedig az ő nevében eljáró adatfeldolgozó.**

A GDPR 28. cikk (3) bekezdése egyértelmű: ha az adatkezelő adatfeldolgozót vesz igénybe, az adatfeldolgozás tárgyát a felek írásbeli szerződésben – vagy más jogi aktusban – kötelesek rögzíteni.¹ A szerződéskötés tehát nem opció, hanem a felek együttes kötelezettsége. A könyvelő és a megbízó egyaránt felelős azért, hogy a szerződés létrejöjjön, és a hiányért mindketten szankcionálhatók.

A gyakorlatban e kötelezettség két formában is teljesíthető: köthető **önálló adatfeldolgozói szerződés**, vagy a könyvelési megbízási szerződés részét képező **adatfeldolgozási rendelkezés vagy melléklet**. Tartalmi szempontból a kettő között nincs különbség: mindkettőnek meg kell felelnie a GDPR 28. cikkében foglalt kötelező tartalmi elemeknek. A GDPR alapján az írásbeli formába az elektronikus formátum is beleértendő (pl. elektronikusan aláírt dokumentum).

¹ GDPR 28. cikk (3) bekezdés.

Fontos hangsúlyozni, hogy a szerződéskötési kötelezettség a megbízás megkezdésekor áll be. A visszamenőleges „pótlás” nem orvosolja a korábbi jogsértést, ezért **a szerződést elengedhetetlen már a megbízási jogviszony létesítésével egyidejűleg megkötni**. A múltbeli hiányosság utólagos pótlása ugyanakkor a kockázatot jelentősen csökkenti, ezért az elmaradt szerződés mielőbbi megkötése mindenképpen javasolt.

II. A SZERZŐDÉS KÖTELEZŐ TARTALMI ELEMEI

A GDPR 28. cikk (3) bekezdése tételesen meghatározza, hogy a szerződésnek mit kell tartalmaznia.² A szerződésben egyértelműen rögzíteni kell **az adatkezelés tárgyát, időtartamát, jellegét és célját**, a kezelt **személyes adatok típusát**, valamint az **érintettek kategóriáit és az adatkezelő jogait és kötelezettségeit**.

Ezen túlmenően a szerződésnek az adatfeldolgozó (a könyvelő) alábbi kötelezettségeit is tartalmaznia kell:

- **Utasítás szerinti eljárás:** a könyvelő a személyes adatokat kizárólag az adatkezelő írásbeli utasításai alapján kezeli, kivéve, ha jogszabály másként rendeli.
- **Titoktartás:** a könyvelő biztosítja, hogy az adatokhoz hozzáférő munkatársai titoktartási kötelezettséget vállaltak, vagy jogszabályon alapuló titoktartás terheli őket.
- **Adatbiztonság:** a könyvelő megteszi a GDPR 32. cikke szerinti, kockázattal arányos technikai és szervezési intézkedéseket (pl. jelszóvédelem, hozzáférés-kezelés, biztonsági mentés, a papíralapú iratok zárt tárolása).
- **Alvállalkozó (további adatfeldolgozó) igénybevétele:** a könyvelő további adatfeldolgozót csak az adatkezelő előzetes – eseti vagy általános – írásbeli engedélyével vehet igénybe (tipikusan ilyen a felhőalapú könyvelőprogram vagy tárhelyszolgáltató). Ilyen esetben a további adatfeldolgozóra ugyanazokat a kötelezettségeket kell áthárítani. Általános írásbeli felhatalmazás esetén a könyvelő köteles tájékoztatni a megbízót a további adatfeldolgozók tervezett igénybevételéről vagy cseréjéről, biztosítva, hogy a megbízó ezen változásokkal szemben kifogást emeljen.
- **Közreműködés az érintetti jogok teljesítésében:** a könyvelő a lehetőségeihez mérten segíti az adatkezelőt az érintettek (hozzáférés, helyesbítés, törlés stb.) kérelmeinek teljesítésében. A könyvelő az érintetti kérelmeket közvetlenül nem teljesítheti, csak az adatkezelő részére nyújthat ehhez támogatást.
- **Segítségnyújtás a megfelelési és incidenskezelési feladatokban:** a könyvelő segíti az adatkezelőt az adatbiztonsági, incidensbejelentési és – szükség esetén – hatásvizsgálati kötelezettségek teljesítésében.
- **Az adatok visszaadása vagy törlése a megbízás végén:** a megbízás megszűnésekor a könyvelő az adatkezelő döntése szerint minden személyes adatot töröl vagy visszajuttat, és törli a meglévő másolatokat, kivéve, ha jogszabály az adatok további tárolását írja elő. *(Ezt a szabályt és annak megőrzési vonatkozásait előző hírlevelünkben részletesen tárgyaltuk.)* Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy a könyvelési és számviteli dokumentumok esetében fennáll a jogszabályi megőrzési kötelezettség – az Szt. 169. § (1)-(2) bekezdései alapján 8 évig –, ezért ezekben az adatkörökben a megbízás végén a törlés nem alkalmazható; a könyvelő a dokumentumokat a megbízó részére visszaszolgáltatja, a személyes adatok törlésére pedig a kötelező megőrzési idő után kerül sor.
- **Ellenőrzés lehetővé tétele:** a könyvelő az adatkezelő rendelkezésére bocsátja a megfelelés igazolásához szükséges információkat, és lehetővé teszi az adatkezelő által vagy megbízásából végzett auditokat.

² GDPR 28. cikk (3) bekezdés a)-h) pont.

Ezek a tartalmi elemek nem elhagyhatók: ha a szerződés bármelyiket nélkülözi, az a GDPR 28. cikkének megsértését jelentheti. Ugyanakkor nem szükséges „nulláról” megszövegezni a szerződést: az Európai Bizottság jóváhagyott általános szerződési feltételeket is közzétett az adatkezelő és az adatfeldolgozó közötti viszonyra, amelyek mintaként jól használhatók, és szükség szerint az adott adatkezelési jogviszony sajátosságaihoz igazíthatók.³

III. HIBÁK A GYAKORLATBAN

Tapasztalataink szerint az adatfeldolgozói szerződésekkel kapcsolatban a következő hibák fordulnak elő a leggyakrabban:

A szerződés teljes hiánya. A leggyakoribb hiba: a felek szóban megállapodnak a könyvelésben, de az adatfeldolgozói szerződés (vagy záradék) elmarad. Ez önmagában – incidens hiányában is – jogsértés.

A szerep téves minősítése. Előfordul, hogy a felek a könyvelőt tévesen önálló adatkezelőnek tekintik olyan adatkörökben, ahol valójában adatfeldolgozóként jár el (vagy fordítva). Az előző hírlevélben javasolt adatkörönkénti feltérképezés ezt a hibát segíti elkerülni. A könyvelő a saját működése körében – így saját ügyfél-nyilvántartása, számlázása és a saját adókötelezettségei tekintetében – mindig önálló adatkezelő; adatfeldolgozóként kizárólag a megbízója nevében végzett könyvelés és bérszámfejtés során jár el.

Az alvállalkozói lánc kezeletlensége. A felhőalapú könyvelőprogramok, tárhely- és e-mail-szolgáltatók további adatfeldolgozónak minősülhetnek – de egyes esetekben önálló adatkezelőnek is minősülhetnek (például Google Workspace, Microsoft 365), ezért a felhőszolgáltatók minősítése mindig egyedi vizsgálatot igényel –, mégis gyakran marad el az adatkezelő engedélye és a megfelelő szerződéses láncolat.

Elavult vagy tartalmilag hiányos szerződés. Az elavult, hatálytalan „adattvédelmi” kikötések gyakran nem felelnek meg a GDPR 28. cikkének. A tartalmi elemeket érdemes tételesen összevetni a jogszabályi listával.

Hozzájárulás mint téves jogalap. Ahogy azt előző hírlevelünkben is hangsúlyoztuk, a könyvelői adatkezelések döntő része jogszabályi kötelezettségen vagy szerződésen alapul – az adatfeldolgozói viszonyt nem az érintett hozzájárulása, hanem az adatkezelővel kötött szerződés alapozza meg.

IV. A JOGSÉRTÉS KÖVETKEZMÉNYEI

Az adatfeldolgozói szerződés hiánya vagy hiányossága – ahogy fentebb jeleztük – önálló jogsértés, amelyet a Nemzeti Adattvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) hivatalból vagy bejelentés alapján is vizsgálhat. A GDPR 83. cikke szerint a 28. cikk megsértése esetén kiszabható bírság felső határa 10 millió euró, illetve a vállalkozás éves világpiaci forgalmának 2%-a közül a magasabb összeg;⁴ a hazai gyakorlatban a kis- és középvállalkozásokkal szem-

³ Az Európai Bizottság (EU) 2021/915 végrehajtási határozatával elfogadott, az adatkezelő és az adatfeldolgozó közötti általános szerződési feltételek; GDPR 28. cikk (7) bekezdés.

⁴ GDPR 83. cikk (4) bekezdés a) pont.

ben kiszabott bírságok azonban jellemzően ennél lényegesen alacsonyabbak, ezzel a NAIH fő célja jellemzően az önkéntes jogkövetés elősegítése és a feltárt hiányosságok pótoltatása.

A felelősség megoszlása szempontjából lényeges, hogy a könyvelő mint adatfeldolgozó is önállóan felelőssé válhat: ha a szerződésben foglaltakon túlterjeszkedve, saját céljaira kezeli az adatokat, **e körben már önálló adatkezelőnek minősül**, és az adatkezelőt terhelő teljes felelősség őt is terheli.⁵

Összegzés és gyakorlati tanácsok

Az adatfeldolgozói szerződés a könyvelői adatvédelmi megfelelés egyik sarokköve. A legjelentősebb kockázatok az alábbi lépésekkel kezelhetők:

- Az élő megbízások áttekintése annak ellenőrzése céljából, hogy minden olyan ügyfélnél, ahol a könyvelő adatfeldolgozóként jár el, rendelkezésre áll-e érvényes adatfeldolgozói szerződés vagy rendelkezés.
- A meglévő szerződések összevetése a GDPR 28. cikkének tartalmi listájával, és a hiányzó elemek pótlása – szükség esetén az Európai Bizottság mintaklauzuláinak felhasználásával.
- Az igénybe vett további adatfeldolgozók (könyvelőprogram, tárhely, e-mail) feltérképezése, valamint az adatkezelő engedélyének és a megfelelő szerződéses láncolatnak a biztosítása.
- Az új megbízásoknál az adatfeldolgozói szerződés megkötése már a jogviszony kezdetekor.

Záró gondolatként fontos kiemelni, hogy az adatfeldolgozói szerződés önmagában nem teszi jogszerűvé az adatkezelést, hanem kizárólag az adatkezelő és az adatfeldolgozó közötti jogviszonyt rendezi; az adatkezelőnek ettől függetlenül rendelkeznie kell megfelelő jogalappal a személyes adatok kezelésére.

⁵ GDPR 28. cikk (10) bekezdés.

A fenti tájékoztatás nem minősül jogi tanácsadásnak. Az adatvédelmi megfelelés kialakítása minden esetben az adott iroda működésének egyedi vizsgálatát igényli, ezért az adatfeldolgozói szerződések elkészítése, illetve felülvizsgálata előtt javasoljuk jogi szakember bevonását.

Készítette:

Szabó Kocsis Ügyvédi Iroda

A MINKE jogi partnere